

UNIVERZITET SINGIDUNUM

VEĆU ZA POSLEDIPLOMSKE STUDIJE I MEĐUNARODNU SARADNJU

Odlukom Veća Departmana Poslediplomskih studija Univerziteta Singidunum br. 1-1727/14, donetoj na sednici održanoj 10.06.2014. godine, određeni smo za članove Komisije za ocenu podobnosti kandidata i teme za izradu doktorske disertacije Danke Stefanović, MSc pod naslovom „Politika rezervisanja u savremenim uslovima poslovanja“ o čemu podnosimo sledeći

I Z V E Š T A J

1. Osnovni podaci o kandidatu i doktorskoj disertaciji

Kandidat Danka Stefanović je rođena 03. maja 1986. godine u Beogradu. Nakon završene VI beogradske gimnazije, sa odličnim uspehom, 2005. godine upisuje Poslovni fakultet u Beogradu Univerziteta Singidunum (tadašnji naziv: *Fakultet za finansijski menadžment i osiguranje*). Zbog izuzetnih rezultata pokazanih u toku prve godine studiranja, i ostvarene prosečne ocene 10,00 na kraju prve godine studija, postaje stipendista Univerziteta Singidunum. Kao stipendista i student generacije (prosečna ocena: 10,00) završava osnovne akademske studije 2009. godine odbranom diplomskom rada pod nazivom *Uloga i značaj revizije u savremenom poslovanju*, pred komisijom u sastavu: prof. dr Milovan Stanišić (mentor), prof. dr Ljubiša Stanojević i doc. dr Vojislav Marjanović. Iste godine upisuje master studije na Univerzitetu Singidunum, studijski program Računovodstvo i revizija.

Kao student generacije, nakon završenih osnovnih akademskih studija počinje da radi kao saradnik u nastavi 2009. godine, na predmetima Katedre za računovodstvo i reviziju. Master studije uspešno završava 2010. godine, sa prosečnom ocenom 10,00, odbranom master teze pod nazivom *Nematerijalna ulaganja u savremenim organizacijama sveta rada*, pred komisijom u sastavu: prof. dr Milovan Stanišić (mentor) i doc. dr Goranka Knežević. Od 2010-2015. godine radila je na Univerzitetu Singidunum kao asistent na predmetima Katedre za računovodstvo i reviziju, i to: Računovodstvo (Finansijsko računovodstvo), Upravljačko računovodstvo, Revizija, Metodologija revizije, Revizijski zaključni izveštaj, Sistemi obračuna troškova, Upravljanje rizikom.

Tokom proteklih 6 godina konstantno se stručno usavršavala. Prisustvovala je i aktivno učestvovala na brojnim stručnim seminarima i naučnim konferencijama, između ostalog:

- 2007. seminar: Sedam navika uspešnih ljudi
- Jul 2011. SAP trening
- 2012-2013. Predavač u okviru kursa SAP-a, modul: Finansijsko računovodstvo
- Jun 2014. Seminar: Veštine prezentacije
- 2014. FINIZ konferencija: Član organizacionog odbora, sekretar konferencije i učesnik
- 2014 – 2015. Predavač u okviru projekta Poslovne veštine, Univerzitet Singidunum
- 09.2014 – 06.2015. Predavač u okviru projekta Informatičke veštine za mlade ekonomiste: Napredni kurs *Microsoft Excel-a* (projekat podržan od strane Ambasade Sjedinjenih američkih država), predavanja održana na temu „Finansijske funkcije u Excel-u“

Autor/koautor je više naučnih radova objavljenih u domaćim i stranim časopisima.

Objavljeni naučni radovi kandidata:

- Džamić, V., Kostić, M., Stefanović, D., Arežina, N. (2015) Moć u organizaciji i njene ključne karakteristike, Međunarodna naučna konferencija Sinteza 2015
- Arežina, N., Stefanović, D., Mizdraković, V., Džamić, V., Alčaković, S. (2014) Zastupljenost krivičnih dela protiv privrede i privrednih prestupa u Republici Srbiji, XV međunarodni naučni skup "SINERGIJA 2014": „PRIVREDNI KRIMINALITET I SAVREMENO POSLOVANJE", Univerzitet Sinergija, Bijeljina, 17. decembar 2014.
- Petrovic, Z., Stefanovic, D., Milojevic, M., Stanic, N. (2014) Internally Generated Goodwill Assessment: Contemporary Times Requirement or Not?, Singidunum University International Scientific Conference: Financial Reporting Function of the Corporate Governance, Singidunum University, Belgrade, December 5, 2014, pp. 81-84.
- Vicentijevic, K., Stefanovic, D. (2014) External Auditor as a "Friend" of the Audit Client: How to Turn Audit Costs into a Useful Investment?, Singidunum University International Scientific Conference: Financial Reporting Function of the Corporate Governance, Singidunum University, Belgrade, December 5, 2014, pp. 37-39.
- Mirdala, R., Mizdrakovic, V., Arezina, N., Stefanovic, D. (2014) Creative Accounting: From Creativity to Misuse, Singidunum University International Scientific Conference: Financial Reporting Function of the Corporate Governance, Singidunum University, Belgrade, December 5, 2014, pp. 5-7.
- Petrović, Z., Vićentijević, K., Stefanović, D., Stanić, N. (2014) Savremeni oblici nematerijalnih ulaganja u eri informacionih tehnologija, Sinteza, Međunarodna naučna konferencija Univerziteta Singidunum: Uticaj Interneta na poslovanje u Srbiji i svetu, Univerzitet Singidunum, Beograd, str. 559 – 563.

- Knežević, G., Mizdraković, V., Arežina, N, Stefanović, D. (2013) Globalizacija i finansijsko izveštavanje finansijskih instrumenata, XIV Međunarodni naučni skup Sinergija 2013, Univerzitet Sinergija, decembar 2013, Bijeljina, str. 101-108.
- Stanisic, M., Stefanovic, D., Arezina, N., Mizdrakovic, V. (2013) Analysis of Auditor's Reports and Bankruptcy Risk in Banking Sector in the Republic of Serbia, *Amfiteatru Economic Journal*, Vol. XV, No. 34, pp. 431-441. (M23, časopis na SSCI listi)
- Mizdraković, V., Džamić V., Stefanović, D., Gasmi, G. (2013) Exploratory Research on Ethical Aspects of Creative Accounting, *TTEM - Technics Technologies Education Management*, Vol. 8, No. 3, pp. 1456-1462. (M23, časopis na SSCI listi)
- Stanković, J., Stefanović, D. (2013) Uloga informacija u svrhe kvalitetnog finansijskog izveštavanja i građenja zadovoljstva klijenata, 12. Međunarodni naučni skup Sinergija 2013, Univerzitet Sinergija, mart 2013, Bijeljina, str. 561-568.
- Arežina, N., Mizdraković, V., Stefanović, D. (2013) Interna revizija i kvalitet poslovanja privrednih društava u Republici Srbiji, 12. Međunarodni naučni skup „Sinergija 2013“, Univerzitet Sinergija, mart 2013, Bijeljina, str. 527-534.
- Stefanovic, D., Milojevic, M. and Dzamic, V. (2012) The Role of Environmental Accounting in Environmental Reporting: Case of the Republic of Serbia, *The International Conference on Economics and Administration*, Faculty of Business and Administration, University of Bucharest, June 2012, Bucharest, pp. 563-573.
- Marjanović, V., Milojević, M. i Stefanović, D. (2012) Pregled stanja i perspektive ulaganja Srbije u obnovljive izvore energije kao bitan faktor unapređenja kvaliteta životne sredine, 10. Međunarodni naučni skup „Sinergija 2012“, Univerzitet Sinergija, mart 2012, Bijeljina, pp. 458-465.

- Marjanović, V., Stefanović, D. (2010) Spread and Implementation of Marginal Plan Costing System in Serbian Companies, Međunarodna konferencija: The Challenges of Economic Science and Practice in the 21st Century, Niš, October 14-15.
- Stanišić, M., Stefanović, D. (2010) Znanjem intenzivne kompanije vs. kapitalno intenzivne kompanije u novoj ekonomiji, Singidunum Revija, Vol. 7, No. 2, str. 81-88.
- Stefanović, D. (2010) Nematerijalna ulaganja u savremenim organizacijama sveta rada, Univerzitet Singidunum, Beograd

Doktorska disertacija kandidata Danke Stefanović, MSc pod nazivom *Politika rezervisanja u savremenim uslovima poslovanja* podeljena je tematski u 4 dela, pored uvodnih i zaključnih razmatranja sadrži i spisak korišćene literature, kao i priloge. Doktorska disertacija je pregledno izložena na 269 strana.

Sadržaj teze je sledeći:

TEORIJSKO – METODOLOŠKA POLAZIŠTA (od 9 - 13. strane)

**I DEO ZAHTEVI PROFESIONALNE RAČUNOVODSTVENE
REGULATIVE U VEZI SA REZERVISANJIMA (od 14 - 69. strane)**

1. Pojam, uloga i značaj rezervisanja za realnost finansijskog izveštavanja (od 15 - 27. strane)
2. Opšte smernice profesionalne računovodstvene regulative koja reguliše računovodstveno obuhvatanje rezervisanja (od 28 -69. strane)

**II DEO ZAHTEVI ZAKONSKE I PODZAKONSKE REGULATIVE U VEZI
SA REZERVISANJIMA (od 70 – 103. strane)**

1. Zahtevi zakonske regulative u vezi sa rezervisanjima (od 71 – 84. strane)
2. Zahtevi podzakonske regulative u vezi sa rezervisanjima (od 85 – 97. strane)
3. Poreski tretman rezervisanja (od 98 – 103. strane)

**III DEO DEO REVIZIJA REZERVISANJA U REPUBLICI SRBIJI (od 104 –
123. strane)**

1. Zahtevi profesionalne revizijske regulative u vezi sa revizijom rezervisanja (strana 105)
2. Uticaj kreativnog računovodstva na poziciju rezervisanja (od 105 – 108. strane)
3. Praksa revizije rezervisanja u republici srbiji (od 108 – 114. strane)
4. Empirijski nalazi (od 114 – 123. strane)

IV DEO PRAKSA REZERVISANJA U REPUBLICI SRBIJI (od 124 – strane)

1. Rezervisanja za troškove u garantnom roku (od 125 – 156. strane)
2. Rezervisanja za troškove obnavljanja prirodnih bogatstava 157 – 171. strane)
3. Rezervisanje za restrukturiranje (od 172 – 180. strane)
4. Rezervisanje za zadržane kaucije i depozite (od 181 – 184. strane)
5. Rezervisanja za naknade zaposlenima: rezervisanja za otpremnine i jubilarne nagrade (od 185 – 220. strane)
6. Ostala rezervisanja (od 221 – 230. strane)
7. Distinkcija između rezervisanja u delokrugu MRS 37 i rezervisanja za NPL: Bankarski sektor Republike Srbije (od 231 – 239. strane)

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA (od 240 – 245. strane)

LITERATURA (od 246 – 263. strane)

PRILOZI (od 264 – 269. strane)

Prilog 1: Anketa (od 264 – 268. strane)

Prilog 2: Tabele za obračun rezervisanja za otpremnine i jubilarne nagrade (strana 269; prilog 2 dat u elektronskom obliku uz disertaciju)

Pored navedenih priloga, doktorska disertacija sadrži 14 grafikona i 11 tabela, numerisanih po redosledu pojavljivanja u tekstu disertacije.

2. Predmet, cilj i zadaci istraživanja

Predmet doktorske disertacije jesu rezervisanja.

Privredni subjekti se svakodnevno susreću sa izazovima i neizvesnostima u svom poslovanju. Često u sadašnjem trenutku nije moguće predvideti buduće rashode, ali postoje i situacije kada je gotovo izvesno da će u budućem periodu biti odliva novčanih sredstava zbog podmirenja obaveza koje se odnose na tekući izveštajni period. U tom slučaju formira se rezervisanje, čime se sadašnjem trenutku, odnosno izveštajnom periodu dodeljuje rashod koji je za njega vezan.

Može se reći da rezervisanje predstavlja način zadovoljenja jednog od osnovnih zahteva bilansiranja: da se troškovi dodele onom izveštajnom periodu na koji se odnose. Na primer, ukoliko privredni subjekt prodaje proizvod za koji daje garantni rok i formira rezervisanje po tom osnovu, to treba da učini u periodu u kojem je iskazan prihod po osnovu prodaje proizvoda, a ne u periodu kada kvar nastane.

Proces globalizacije uticao je ne samo na rušenje geografskih i privrednih barijera, olakšavajući pritom poslovanje sa kompanijama koje se nalaze na veoma udaljenim područjima, već i na jačanje konkurencije, ali i veću izloženost riziku u poslovanju. Brojni su rizici sa kojima se privredni subjekti svakodnevno susreću i kojima su izloženi, a svaki rizik sa sobom nosi neizvesnost i stvara osećaj nesigurnosti.

Pritisak da se donese ispravna poslovna odluka još je veći poslednjih nekoliko godina, od kada se dogodila kriza svetskih razmera. Od odluke menadžera zavisi ne samo sudbina određene kompanije i njenih zaposlenih, već se posledice te odluke prenose i na druge kompanije iz iste industrijske grane, sa istog geografskog područja, pa čak i na najudaljenija tržišta. Kako bi realizovali ciljeve postavljene od strane uprave, menadžeri su prinudeni da nađu najbolji način da se izbore sa svim poteškoćama i preprekama na koje naiđu.

Rezervisanje predstavlja poziciju koja se nalazi u pasivi bilansa stanja, a kojoj se često ne posvećuje dužna pažnja. Iako su u određenim slučajevima privredni subjekti u obavezi da rezervišu iznose po osnovu različitih događaja, u skladu sa zahtevima računovodstvene

regulative (zakonske i profesionalne), postoje privredni subjekti koji to ne čine. Da li privredni subjekti izbegavaju da formiraju rezervisanja usled nedovoljne edukovanosti, smatrajući da je procena rezervisanja suviše kompleksna i komplikovana? Ili formiraju rezervisanja, a kasnije ih koriste za upravljanje rezultatom poslovanja? Sa kojim se to problemima susreću privredni subjekti prilikom vrednovanja rezervisanja? Upravo su ovo neka od pitanja koja su inicirala dublja razmišljanja, a zatim i istraživanje iz oblasti rezervisanja.

Da li rezervisanje predstavlja instrument za upravljanje rizikom? Da li i u kojoj meri rezervisanje utiče na rezultat poslovanja privrednih subjekata ili je reč samo o zakonskoj obavezi koja se mora ispuniti? Ovo su samo neka od pitanja koja se često postavljaju, a na koja je kandidat pružio odgovore u disertaciji, na osnovu sprovedenog teorijsko-empirijskog istraživanja.

U stručnoj literaturi mali je broj akademskih radova pisanih na temu rezervisanja. Upravo zbog toga predmet istraživanja je ne samo društveno, već i naučno aktuelan. Iz društvene i naučne aktuelnosti teme proistekao je i predmet istraživanja.

Širi predmet našeg istraživanja disertacije jesu rezervisanja. U užem smislu predmet istraživanja biće politika rezervisanja u savremenim uslovima poslovanja, u Republici Srbiji. Rezervisanja su posmatrana dvostruko, sa aspekta teorije i sa aspekta praktične primene. Ipak, zbog izraženije praktične strane ove pozicije pasive bilansa stanja, akcenat je bio na problemima koji se javljaju u praksi prilikom vrednovanja i evidentiranja rezervisanja, što smatramo dodatnom vrednošću ove teze.

Smatramo da rezultati istraživanja problematike politike rezervisanja u savremenim uslovima poslovanja u Republici Srbiji mogu značajno da unaprede računovodstveni tretman ove pozicije, kao i da doprinesu poboljšanju kvaliteta finansijskog izeštavanja.

Naučni cilj istraživanja jeste naučna deskripcija rezervisanja sa elementima kvantifikacije. Glavni cilj istraživanja bio je utvrđivanje da li su rezervisanja po svojoj prirodi osetljiva kategorija kojom se može manipulirati. Dalje, kada se glavna hipoteza potvrdila kao tačna, cilj je bio da se dokaže da se pomoću rezervisanja može manipulirati rezultatom poslovanja, kao i da ima privrednih subjekata koji to čine.

Cilj je takođe bio da se izvrši pregled postojeće literature iz oblasti rezervisanja, kao i sagledavanje stanja rezervisanja u Republici Srbiji, a prvenstveno problema vezanih za formiranje rezervisanja sa kojima se suočavaju menadžeri i računovođe, kao što su npr. posledice nemogućnosti evidentiranja kratkoročnih rezervisanja sve do uvođenja računa u Kontni okvir za evidentiranje istih), nedovoljna edukacija stručnog kadra, kao i utvrđivanje odnosa i uslovljenosti koji postoje između pozicije rezervisanja i drugih pozicija, a prevashodno rezultata poslovanja.

Takođe, neki od ciljeva ove disertacije su bili i da se pokaže da li rezervisanja sa sobom nose rizik pogrešne procene po korisnike finansijskih izveštaja; da određeni broj pravnih lica ne formira rezervisanja, iako bi trebalo u skladu sa zahtevima računovodstvene regulative (zakonske i profesionalne); da se pokaže u kojoj su meri obelodanjivanja u vezi sa rezervisanjima (ne)kvalitetna; kao i da se teorijski i egzaktno pruže rešenja problema računovodstvenog tretmana i dilema koje imaju računovođe u vezi sa pozicijom rezervisanja u Republici Srbiji.

S obzirom na to da će i u budućem periodu biti aktuelno pitanje poboljšanja kvaliteta finansijskog izveštavanja, obrada ove teme i rešenja koja su proizašla iz ove disertacije bi mogla da unaprede postojeću praksu finansijskog izveštavanja, sa posebnim akcentom na poziciju rezersanja. U okviru disertacije identifikovani su problemi u vezi sa predmetom istraživanja i predloženi su načini za efektivnije prevazilaženje istih. Takođe, ukazano je na potencijalne probleme, za koje se očekuje da mogu nastati u budućem periodu.

Na ovaj način, smatramo, domaća stručna literatura postala je kompletnija za obradu problematike politike rezervisanja u savremenim uslovima poslovanja u Republici Srbiji.

3. Osnovne hipoteze u istraživanju

Rezultati sprovedenih istraživanja su potvrdili generalnu i pojedinačne hipoteze.

Kandidat je u disertaciji pošao od generalne hipoteze, da *rezervisanja predstavljaju poziciju čije je vrednovanje „osetljivo“* (H0). Ova opšta hipoteza operacionalizovana je pomoću sledećih pojedinačnih hipoteza:

- H1: Postoje privredni subjekti koji zloupotrebljavaju formiranje rezervisanja;
- H2: Rezervisanja sa sobom nose rizik pogrešne procene po korisnike finansijskih izveštaja;
- H3: Moguće izmene zakonskih propisa u oblasti rada mogu značajno uticati na visinu iskazanih rezervisanja za otpremnine, a samim tim i na ostvareni (prikazani) rezultat poslovanja;
- H4: Stručnjaci u Republici Srbiji, školovani u oblasti računovodstva i revizije, nisu u dovoljnoj meri upoznati sa rezervisanjima;
- H5: Pravnim licima u Republici Srbiji poslednjih godina nije bilo omogućeno da pravilno računovodstveno obuhvataju rezervisanja;
- H6: Pravna lica u Republici Srbiji su poslednjih godina bila demoralisana da obračunavaju pojedina rezervisanja;
- H7: Određeni broj pravnih lica ne formira rezervisanja, iako bi trebalo u skladu sa zahtevima računovodstvene regulative;
- H8: Određeni broj nezavisnih revizora ne posvećuje dužnu pažnju poziciji rezervisanja, prilikom vršenja revizije;
- H9: Obelodanjivanja u vezi sa rezervisanjima su uglavnom uniformna i nekvalitetna.

4. Metodologija naučno-istraživačkog rada

Osnovni pristup koji je primenjen u radu jeste dijalektički pristup. Od metoda i tehnika prikupljanja podataka primenjena je analiza dokumenata i to na dva nivoa, na nivou primarnih i na nivou sekundarnih izvora informacija, kao i metod ispitivanja (anketa i intervju).

Metode istraživanja determinisane su predmetom i ciljevima naučnog istraživanja, kao i hipotezama. Za potrebe sprovođenja istraživanja i izvođenje zaključaka primenićemo osnovne metode, analitičke (analiza, apstrakcija, dedukcija, specijalizacija) i sintetičke (sinteza, generalizacija, konkretizacija i indukcija). Od opštenaučnih metoda primenjene su hipotetičko-deduktivna, komparativna (uporedna) i statistička metoda. Najzad, od softverskih rešenja korišćeni su Qualtrics, SPSS i MS Office Excel za statističku obradu podataka.

Prostor istraživanja obuhvatio je pre svega teritoriju Republike Srbije, uz uvažavanje prakse i iskustava razvijenijih zemalja, prvenstveno država Evropske unije i Sjedinjenih američkih država. Vremenski okvir istraživanja obuhvatio je period od kraja XX veka, pa sve do danas. Kada je u pitanju analiza poslovanja privrednih subjekata u Republici Srbiji, stanja i prakse formiranja rezervisanja, analiza je bila bazirana na intervalu od pet uzastopnih godina.

U istraživanju koje je sprovedeno u periodu od aprila 2014 – marta 2015. godine učestvovalo je ukupno 59 ispitanika. Njenom popunjavanju su mogli da pristupe isključivo šefovi računovodstvenih službi ili osobe koje rade u sektoru računovodstva, a poseduju dovoljna i relevantna (sa)znanja da mogu da pruže odgovore na pitanja u vezi sa pozicijom i procesom rezervisanja u njihovom privrednom subjektu.

Odgovori su prikupljeni na sledeće načine:

- *online* – anketa je bila dostupna na *Google* platformi, pristup je bio omogućen isključivo putem linka koji se slao ispitanicima na mail adresu;
- u papirnoj formi - tokom seminara i stručnih savetovanja na teritoriji Republike Srbije ili su odnete u kompaniju, popunjene i lično predate nazad.

Od ukupno 59 popunjenih i prikupljenih anketnih listova, za dalju analizu i obradu prikupljenih podataka uzeto je 57. Dva popunjena anketna lista su eliminisana zbog nepotpunih informacija, zbog toga što ispitanici nisu pružili odgovore na neka od obaveznih pitanja.

Eliminacioni kriterijum za popunjavanje ankete bila je činjenica da li privredni subjekt formira i iskazuje u svojim izveštajima bilo koju vrstu rezervisanja. Upitnik su popunjavali samo oni privredni subjekti koji imaju formirana rezervisanja.

Drugi deo istraživanja obuhvatio je analizu sadržaja finansijskih izveštaja, sa napomenama i izveštajem nezavisnog revizora. Uzorak je obuhvatio 75 velikih pravnih lica, za koje se očekuje da formiraju barem jednu vrstu rezervisanja imajući u vidu veličinu (broj zaposlenih) i delatnost kojom se bave.

Treći deo istraživanja obuhvatio je intervjuisanje pojedinih stručnjaka iz oblasti računovodstva, revizije i finansija, u skladu sa pitanjima koja su se nametala u pojedinim delovima disertacije.

Izloženim metodama istraživanja kandidat je korektno obrazložio sve relevantne podatke u sprovedenom istraživanju. Prikazi i tumačenja rezultata koje je kandidat prezentovao u doktorskoj disertaciji pregledna su i precizna i nude adekvatne odgovore i jasna rešenja na postavljeni problem u odnosu na polazne pretpostavke i postavljena pitanja. Stoga, Komisija iznosi veoma pozitivnu ocenu o načinu prikaza, sumiranja i tumačenja rezultata istraživanja koje je kandidat prezentovao u doktorskoj disertaciji. Ova doktorska disertacija predstavlja celovit pristup istraživanju problematike unapređenja politike rezervisanja u savremenim uslovima poslovanja, u Republici Srbiji. U stručnoj i akademskoj javnosti postoji veoma mali broj naučnih radova iz oblasti rezervisanja, što je jedan od bitnih doprinosa ove doktorske disertacije.

5. Sadržaj disertacije

Složenost predmeta istraživanja i značaj uočenog istraživačkog problema iz koga su formulisane istraživačke hipoteze uslovili su potrebu za primenom celovite teorijsko istraživačke koncepcije u izradi doktorske disertacije pod naslovom Politika rezervisanja u savremenim uslovima poslovanja.

Na samom početku, u okviru poglavlja **Teorijsko – metodološka polazišta** definisan je i opisan predmet istraživanja, istaknut je problem istraživanja na koji je ova disertacija nastojala i uspela da odgovori. Takođe su definisani ciljevi istraživanja.

Iz napred navedenog kandidat je postavio istraživačke hipoteze. Predstavljena je ukratko trenutna situacija u zemlji, ali je napravljen i kratak osvrt na historijat problematike rezervisanja i vladajuće stavove u vezi sa predmetom istraživanja.

Kandidat u **I delu** disertacije pod nazivom **Zahtevi profesionalne računovodstvene regulative u vezi sa rezervisanjima** polazi od definisanja pojma rezervisanja, klasifikacije obaveza i dolazi do uloge i značaja rezervisanja za realnost finansijskog izveštavanja.

Kandidat takođe detaljno ukazuje na opšte smernice profesionalne računovodstvene regulative koja reguliše računovodstveno obuhvatanje rezervisanja, i daje detaljan pregled iste. Zahtevi MRS 37 Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna imovina kao i MSFI za MSP obrađeni su u ovom delu disertacije. Kriterijumi za priznavanje rezervisanja, procena iznosa obaveze, rizici i neizvesnosti u poslovanju, upotreba rezervisanja, zahtevana obelodanjivanja obrađeni su u ovom delu. Ukazano je na razliku između potencijalnih obaveza i rezervisanja. Empirijski nalazi sastavni su deo I dela.

U **II delu** pod nazivom **Zahtevi zakonske i podzakonske regulative u vezi sa rezervisanjima** kandidat je sumirao zahteve aktuelne zakonske regulative i napravio osvrt na zakone kojima je bila regulisana oblast računovodstva, a samim tim i rezervisanja, u periodu od 1996. godine do danas. Ovo je posebno značajno imajući u vidu da se određene vrste rezervisanja ne obračunavaju na ispravan način upravo iz razloga što se postojeća i aktuelna profesionalna i

zakonska regulativa tumače u duhu zakona koji su bili svojevremeno primenjivani na računovodstveni tretman rezervisanja.

U ovom delu napravljen je pregled i podzakonske regulative u vezi sa rezervisanjima, i to: zahtevi Pravilnika o sadržini i formi obrazaca finansijskih izveštaja za privredna društva, zadruge i preduzetnike, zahtevi Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva, zadruge, druga pravna lica i preduzetnike u vezi sa rezervisanjima i zahtevi Pravilnika o načinu priznavanja, vrednovanja, prezentacije i obelodanjivanja pozicija u pojedinačnim finansijskim izveštajima mikro i drugih pravnih lica.

Problematika poreskog tretmana rezervisanja obrađena je takođe u II delu rada, uz analizu sadržaja Zakona o porezu na dobit pravnih lica u kontekstu rezervisanja, tj. poreskog tretmana rezervisanja.

U **III delu rada** kandidat se bavio **Revizijom rezervisanja u Republici Srbiji**. Zahtevi profesionalne revizijske regulative u vezi sa revizijom rezervisanja su dati odmah na početku ovog dela. Usled uticaja razdvajanje funkcije upravljanja od funkcije vlasništva došlo je do stvaranja neusklađenih i suprotstavljenih ciljeva menadžera i vlasnika kapitala, što je uzrokovalo stvaranje kreativnog računovodstva. Kandidat je u ovom delu akcenat stavio na odnos računovodstvenog tretmana rezervisanja i kreativnog računovodstva, koje ne mora nužno da znači i nezakonito i nedozvoljeno računovodstvo. Glavno pitanje u ovom delu bilo je da li je pozicija rezervisanja podložna manipulacijama i da li eventualne manipulacije u vezi sa rezervisanjima mogu imati uticaja na realnost finansijskog izveštavanja, što se potvrdilo kao moguće i tačno. Manipulisanjem prilikom procene iznosa i formiranja rezervisanja, a kasnije i ukidanjem neiskorišćenog iznosa rezervisanja, može se uticati ostvareni rezultat poslovanja. Prikazivanje finansijskih izveštaja koji ne odgovaraju realnom stanju negativno utiče na finansijsko izveštavanje, čineći ga nekvalitetnim i netransparentnim.

Finalno, u III delu disertacije predstavljeni su rezultati istraživanja i stanje prakse revizije rezervisanja u Republici Srbiji. Prikazani su odgovori koji su prikupljeni u razgovoru (intervjuu) sa nezavisnim revizorima iz šest revizorskih firmi, koje imaju sedište u Beogradu. Koliko pažnje nezavisni revizori posvećuju reviziji pozicije rezervisanja tokom vršenja zakonski obavezne

revizije finansijskih izveštaja prikazano je u ovom delu, na osnovu prethodno sprovedenog empirijskog istraživanja.

Takođe, prikazani su i rezultati ankete koji su se odnosili na reviziju rezervisanja, data je struktura ispitanika prema kriterijumu vršenja obavezne godišnje revizije seta finansijskih izveštaja, zastupljenost privrednih subjekata koji su dobili modifikovano mišljenje nezavisnog revizora u ukupnom broju anketiranih, povezanost između strukture vlasništva i dobijenog modifikovanog mišljenja revizora, zastupljenost dobijenih sugestija u vezi sa pozicijom rezervisanja od strane nezavisnog revizora.

IV deo pod nazivom **Praksa rezervisanja u Republici Srbiji** najobimniji je i ujedno sadrži najveći deo prikazanih rezultata sprovedenih istraživanja. Ovaj deo je strukturiran na sledeći način; glavna poglavlja ovog dela su:

- Rezervisanja za troškove u garantnom roku
- Rezervisanja za troškove obnavljanja prirodnih bogatstava
- Rezervisanje za restrukturiranje
- Rezervisanje za zadržane kaucije i depozite
- Rezervisanja za naknade zaposlenima: rezervisanja za otpremnine i jubilarne nagrade
- Ostala rezervisanja (Rezervisanja za sudske sporove i Rezervisanja za štetne ugovore i rezervisanja za izdate garancije i druga jemstva).

U okviru svakog poglavlja obrađen je niz pitanja, prema uniformnoj strukturi:

- Zahtevi MRS u vezi računovodstvenog obuhvatanja određene vrste rezervisanja,
- Zahtevi MSFI za MSP u vezi računovodstvenog obuhvatanja određene vrste rezervisanja i
- Zahtevi zakonske regulative i podzakonskih akata u vezi računovodstvenog obuhvatanja određene vrste rezervisanja.

Sastavni deo svakog poglavlja su empirijski nalazi, koji su posebno istaknuti zbog značaja. Ukazano je na probleme i poteškoće sa kojima se susreću privredni subjekti, prikazano je stanje rezervisanja u Republici Srbiji prema pojedinim vrstama rezervisanja, što je po prvi put na ovom prostoru urađeno.

Kao sedmi deo IV dela disertacije obrađena je tema *Distinkcija između rezervisanja u delokrugu MRS 37 i rezervisanja za NPL: bankarski sektor Republike Srbije*. Poistovećivanje pojma rezervisanja sa nenaplativim potraživanjima česta je pojava u praksi, posebno u bankarskom sektoru. Otuda je ovom pitanju posvećeno poslednje poglavlje IV dela, kako bi ukazali na pogrešnu interpretaciju termina *rezervacije za NPL*.

U okviru istog poglavlja obrađeno je u najkraćim stavkama problematika upravljanja rizikom i ukazano na to da privredni subjekti mogu zloupotребiti poziciju rezervisanja za upravljanje rezultatom poslovanja.

Naposletku, nakon obrađenih svih pitanja u vezi sa politikom rezervisanja, predstavljena su **Zaključna razmatranja**. Kandidat se u ovom delu vratio na početak i sumirao polazne istraživačke hipoteze, njihovu održivost i dao ostala zaključna razmatranja. Na osnovu sprovedenog istraživanja, putem upitnika, intervjuja i analize sadržaja dokumenata i postojeće literature, kandidat je zaključio da su polazne hipoteze potvrđene.

Kandidat je ukazao i na moguće probleme, situacije i pitanja koja mogu nastati u budućem periodu, uz obrazloženje istih i davanje odgovora, predloga i sugestija.

U okviru **Literature** dat je pregled izvora koje je kandidat neposredno koristio tokom izrade disertacije i/ili citirao u istoj. Spisak korišćenih referenci obuhvata ukupno 138 pisanih bibliografskih odrednica i 30 elektronskih izvora sa kojih su preuzimani brojni tekstovi, informacije i podaci. Literatura obuhvata domaću literaturu, ali je u većem procentu zastupljena strana literatura. Takođe, sadrži i domaću zakonsku regulativu i ostalu literaturu koja se odnosi na profesionalnu računovodstvenu regulativu.

Poslednji deo disertacije obuhvata **Priloge**, i sadrži dva priloga:

- **Prilog 1** – *Anketa* i
- **Prilog 2** – *Tabele za obračun rezervisanja za otpremnine i jubilarne nagrade* - dat u elektronskoj formi uz disertaciju.

6. Ostvareni rezultati i doprinos istraživanja

Doktorska disertacija je imala za cilj da utvrdi i predstavi postojeće stanje politike rezervisanja, napravi kratak pregled istorijat, da ukaže na probleme prilikom računovodstvenog tretmana rezervisanja i pruži načine za njihovo prevazilaženje. Kako bi to postigao, kandidat je postavio nekoliko hipoteza koje je dokazao na osnovu rezultata sprovedenih istraživanja. Na osnovu izvedenih zaključaka kandidat je dao preporuke za moguće unapređenje politike rezervisanja u savremenim uslovima poslovanja.

Bitni naučni doprinos ove doktorske disertacije je u dokazivanju postavljenih hipoteza. Kandidat ih je proverio i potvrdio u ovoj doktorskoj disertaciji.

U radu je bila obrađena problematika rezervisanja za koja se može reći, u širem smislu, da predstavljaju jedan od načina za upravljanje poslovnim rizikom. Formiranjem rezervisanja ispunjava se jedan od osnovnih računovodstvenih principa, trošak se dodeljuje periodu u kojem je obaveza nastala, čime se izbegava da sav teret padne na period u kojem će biti izmirena.

Sa druge strane, rezervisanje predstavlja poziciju koja je podložna manipulacijama, prvenstveno zbog toga što se za utvrđivanje iznosa koristi procenjivanje, u većoj ili manjoj meri. Shodno tome, rezervisanje se u tom smislu ne može identifikovati kao tehnika za upravljanje rizikom jer postoji mogućnost zloupotrebe slobode koju privredni subjekti imaju prilikom procenjivanja rezervisanja čime bi bilo narušeno fer i pošteno finansijsko izveštavanje.

Rezultati sprovedenih istraživanja su potvrdili generalnu i pojedinačne hipoteze. Jedna od pojedinačnih hipoteza, koja je u radu potvrđena, jeste da postoje privredni subjekti koji zloupotrebljavaju formiranje rezervisanja (H1). Privredni subjekti u Republici Srbiji češće potcenjuju rezervisanja, što ima uticaja na iskazani rezultat poslovanja. Imajući u vidu brojne otežavajuće okolnosti sa kojima su privredni subjekti suočeni u poslovanju, oni češće pribegavaju strategiji reduciranja troškova.

Analizom izveštaja nezavisnih revizora utvrđeno je da se čak 78% kvalifikovanih izveštaja, u kojima je iskazana kvalifikacija ili skretanje pažnje po pitanju pozicije rezervisanja, uglavnom odnosilo na formiranje nedovoljnog iznosa rezervisanja za sudske sporove, a u manjem procentu i potpuno neformiranje rezervisanja. Privredni subjekti u Republici Srbiji rede precenjuju

rezervisanja, što takođe predstavlja način za upravljanje rezultatom poslovanja. Treba imati u vidu da svaka manipulacija ovog tipa ima dalekosežniji uticaj, jer bilo da privredni subjekt potceni ili preceni rezervisanje, to će uticati ne samo na tekući izveštajni period, već i na naredne.

Istraživanjem je potvrđena i hipoteza H7, da postoje pravna lica koja ne formiraju rezervisanja, iako su u skladu sa zahtevima računovodstvene regulative to trebali da učine. Analizom izveštaja nezavisnih revizora utvrđeno je da čak 45% analiziranih privrednih subjekata nije formiralo rezervisanje za otpremnine i jubilarne nagrade. U manjem procentu privredni subjekti nisu iskazivali rezervisanja za sudske sporove i obnavljanje prirodnih bogatstava, dok čak 78% njih nije formiralo dovoljan iznos rezervisanja za sudske sporove.

Pitanje koje se provlačilo kroz rad jeste da li neiskazivanje rezervisanja može da ima uticaj na finansijske izveštaje i odluke koje će korisnici istih doneti na osnovu podataka prikazanih u njima. Svakako da ima uticaj. Ukoliko pozicija rezervisanja predstavlja materijalno značajnu stavku u finansijskim izveštajima, njeno neiskazivanje ili nedovoljno formiranje može imati značajan uticaj na vrednovanje ukupnih obaveza u pasivi, kao i na prikazani rezultat poslovanja, čime se narušava kvalitet finansijskog izveštavanja, a korisnici finansijskih izveštaja dovode u zabludu. Potcenjivanje ili precenjivanje rezervisanja ima isti uticaj i može navesti korisnike finansijskih izveštaja na pogrešne zaključke, a konsekventno i na donošenje pogrešnih poslovnih odluka.

Tokom istraživanja je posebno bilo ispitano zbog čega privredni subjekti izbegavaju da iskazuju određene vrste rezervisanja. Ovo je naročito slučaj sa rezervisanjima za otpremnine, kod kojih je najzastupljeniji procenat neformiranja rezervisanja. Razlozi su višestruki, a najčešće sledeći: računovode su mišljenja da je obračun rezervisanja za otpremnine i jubilarne nagrade kompleksan i komplikovan, da neiskazivanje rezervisanja ne narušava realnost prikazanih finansijskih izveštaja, da će formiranje rezervisanja umanjiti rezultat poslovanja, kao i da angažovanje aktuara iziskuje novčane izdatke koji nisu neophodni. Interesantno je da privredni subjekti koji imaju najmanje jednog (su)osnivača iz inostranstva poštuju u većoj meri zahteve profesionalne računovodstvene regulative, kada je u pitanju računovodstveni tretman rezervisanja, nego što to čine privredni subjekti koji su u vlasništvu domaćih lica.

Sa druge strane, neki revizori su bili sličnog mišljenja, da rezervisanje ne predstavlja obavezu u pravom smislu, već da je pre reč o „obračunskoj kategoriji“. Oni nisu insistirali na tome da klijenti moraju da formiraju rezervisanja, kada za tim postoji potreba, imajući u vidu da su mnogi klijenti suočeni sa finansijskim poteškoćama i da bi ih insistiranje da vrše rezervisanje samo dovelo u još nepovoljniju finansijsku situaciju. Finansijska pozicija i uticaj rezervisanja na rezultat poslovanja ne smeju da budu kriterijum za odlučivanje da li treba formirati rezervisanje ili ne. Zahtevi profesionalne regulative su jasni, ukoliko obaveza zadovoljava kriterijume za priznavanje i materijalno je značajnog iznosa, rezervisanje treba iskazati u finansijskim izveštajima.

Računovodama je otežavajuću okolnost ranije predstavljalo evidentiranje kratkoročnih rezervisanja jer nije postojao račun za njihovo evidentiranje, kao i selektivno priznavanje troškova različitih vrsta rezervisanja u poreskom bilansu. Tokom pisanja teze izmenjen je Pravilnik o Kontnom okviru i u isti je dodat račun za kratkoročna rezervisanja. Takođe, neposredno pred završetak teze izmenjen je Zakon o porezu na dobit pravnih lica i privrednim subjektima je omogućeno priznavanje i drugih vrsta rezervisanja ako ispunjavaju uslove za priznavanje, a koja ranije nisu bila uključena (npr. rezervisanje za sudske sporove, restrukturiranje i dr.). Kandidat očekuje da će ove izmene imati pozitivan efekat i da će motivisati privredne subjekte da formiraju sve potrebne vrste rezervisanja.

Dokazano je da izmene zakonske i profesionalne računovodstvene regulative mogu imati uticaj na iskazani rezultat poslovanja, što je potvrđeno poslednjim izmenama Zakona o radu do kojih je došlo tokom pisanja teze. Do 2014. godine otpremnina prilikom odlaska zaposlenog u penziju bila je zakonom utvrđena u iznosu od najmanje tri prosečne plate, izmenama je redukovano na dve. Smanjenje obaveze prema zaposlenima je imalo uticaj na rezultat poslovanja budući da su iznosi formiranih rezervisanja umanjeni, što je direktno uticalo na povećanje prihoda. Prilikom analize finansijskih izveštaja, kandidat ističe da treba imati na umu ovu činjenicu, jer deo iskazanih prihoda ne potiče od primarne delatnosti privrednog subjekta, već od ukidanja dela prethodno formiranih rezervisanja.

U disertaciji se navodi da su izmene MRS/MSFI i MSFI za MSP takode moguće. Počevši od 2014. godine mala i srednja pravna lica primenjuju MSFI za MSP, koji su po prvi put uvedeni u profesionalnu računovodstvenu regulativu u Republici Srbiji. Poslednjih godina radilo se i na

izmenama i dopunama MRS 37, a u planu je i donošenje novog standarda kojim bi se zamenio postojeći. Imajući u vidu da je profesionalna regulativa podložna promenama, kandidat navodi da se može očekivati da će i u budućem periodu biti izmena koje će imati uticaja na poziciju rezervisanja. Hipoteza koja je takođe potvrđena jeste da promene zakonskih propisa, posebno u oblasti rada, mogu imati značajan uticaj na visinu iskazanih rezervisanja, a konsekventno i na ostvareni (prikazani) rezultat poslovanja (H3).

Jedna od glavnih odrednica koja se vezuje za rezervisanje jeste procenjivanje. Istraživanje je pokazalo da čak 57% anketiranih privrednih subjekata ne obračunava rezervisanje za troškove u garantnom roku na ispravan način, već kao procenat prihoda od prodaje. Fiksno utvrđeni procenat prihoda od prodaje ne predstavlja adekvatan način za utvrđivanje iznosa rezervisanja, dok manji broj anketiranih smatra da bi bilo korisno ukoliko bi izmenama MRS 37 bile dodate detaljnije smernice za procenu rezervisanja.

Pojedine računovođe takođe imaju poteškoća prilikom obračunavanja rezervisanja za otpremnine. Kada su u pitanju otpremnine, nije reč o klasičnoj proceni iznosa, budući da je minimalan iznos utvrđen zakonom, ali sam obračun obuhvata različite varijable koje treba utvrditi/proceniti. Za diskontnu stopu neki privredni subjekti uzimaju referentnu kamatnu stopu NBS, što je pogrešno, dok čak 95% privrednih subjekata ne uzima u razmatranje rizike koji su specifični za određenu obavezu prilikom određivanja visine diskontne stope.

Procena rezervisanja za obnavljanje šuma često se ne vrši na ispravan način, zbog pogrešne interpretacije zakonskih propisa, a obelodanjivanja u vezi sa rezervisanjima su uniformna i često bez svih potrebnih podataka. Imajući u vidu da određeni broj računovođa ne vršu procenu rezervisanja na ispravan način, ili da pojedini čak izbegavaju da formiraju pojedine vrste rezervisanja, kandidat dobro uočava i ističe da ima prostora i da postoji potreba za njihovim profesionalnim usavršavanjem i edukacijom.

Kako je istraživanjem potvrđena generalna hipoteza (H0), da je vrednovanje rezervisanja „osetljivo“, kao i H1 da postoje privredni subjekti koji zloupotrebljavaju formiranje rezervisanja, pažnja je bila usmerena na H8 i u tom kontekstu na intervju sa nezavisnim revizorima i analizu sadržaja izveštaja revizora uzorkovanih privrednih subjekata. Analizom izveštaja nezavisnih revizora utvrđeno je da je 24% izveštaja sadržalo modifikaciju mišljenja ili skretanje pažnje u vezi sa pozicijom rezervisanja, a da skoro polovina (45%) nije iskazala rezervisanje za

otpremnine (i jubilarne nagrade). Istraživanje je takode pokazalo da je češća situacija da revizori usmenim putem saopšte klijentu sugestije u vezi sa rezervisanjima, što bi značilo da postoji više propusta u računovodstvenom obuhvatanju rezervisanja nego što je na prvi pogled vidljivo.

Istraživanje je pokazalo da postoje revizori koji ne posvećuju dužnu pažnju reviziji pozicije rezervisanja, bilo zbog loše finansijske pozicije klijenta ili zbog njihovog stava da ova pozicija ne utiče na finansijske izveštaje. Ovakav pristup protivan je pravilima struke. Zajedničko svim izjavama jeste da revizori ne proveravaju parametre na osnovu kojih se vrši procena rezervisanja za otpremnine. Različite varijable, kao što su diskontna stopa, iskustveni podaci i dr. ključni su za ispravno procenjivanje rezervisanja i važno je da se revizori uvere da li su svi elementi procene realni i objektivni. Rezervisanje može imati uticaj na rezultat poslovanja i zbog toga reviziji ove pozicije treba posvetiti dužnu pažnju. Na taj način revizori umanjuju detekcioni rizik kojem su izloženi.

Cilj ovog rada bio je i da se napravi pregled postojeće literature iz oblasti rezervisanja. Imajući u vidu da je mali broj naučnih radova pisan na temu rezervisanja, doprinos ovog rada je i u tom segmentu. Posebna pažnja je bila posvećena sagledavanju stanja rezervisanja u Republici Srbiji.

Na osnovu rezultata sprovedenih istraživanja kandidat je ukazao na probleme i poteškoće sa kojima se računovođe suočavaju prilikom vrednovanja i evidentiranja rezervisanja, ali i izneo predloge kako se i na koji način može pristupiti rešavanju određenih problema, kao i unapređenju procesa rezervisanja. Politika rezervisanja u Republici Srbiji je značajno unapređena poslednjih godina, a prostora za dalja prilagođavanja, unapređenja i edukacije ima, što će biti neophodno u budućem periodu s obzirom da je u pitanju materija koja je podložna promenama i da se očekuju izmene profesionalne regulative. Ova doktorska teza predstavlja značajan doprinos u tom smislu.

7. Mišljenje komisije o doktorskoj disertaciji

Doktorska disertacija, prema svojoj sadržini, u potpunosti predstavlja odgovor na uočeni problem, postavljene hipoteze, istraživačke ciljeve i pitanja. Postavljene hipoteze u disertaciji kandidat je u potpunosti potvrdio teorijskim i empirijskim rezultatima istraživanja. Svi postavljeni ciljevi istraživanja su u potpunosti realizovani. Na ovaj način kandidat je na sveobuhvatan i studiozan način pokazao da je rezervisanje pozicija čije je vrednovanje veoma osjetljivo.

Kandidat je sproveo različita istraživanja i na bazi analize prikupljenih podataka uspeo da potvri i utvrdi određene zakonitosti, razreši pojedine dileme koje su postojale i da ukaže na koristi koje od rezervisanja mogu imati i privredni subjekti, i korisnici njihovih finansijskih izveštaja.

Kandidat je takođe ukazao na postojeće probleme i neregularnosti u vezi sa pozicijom rezervisanja. Tema rezervisanja je obrađena ne samo sa teorijskog aspekta, već i sa praktičnog, što ovoj disertaciji daje dodatnu vrednost. Disertacija sadrži brojne primere i situacije koje su specifične i računovodama često konfuzne. Doprinos ove doktorske disertacije jeste i u tome da ona predstavlja literaturu koja se bavi samo pozicijom rezervisanja, što može mnogima biti od koristi u budućnosti, posebno ako se ima u vidu da literatura iz oblasti rezervisanja nije obimna.

Doktorska disertacija sadrži sve bitne elemente, koji su povezani u logičku celinu. U uvodnim razmatranjima kandidat je definisao i opisao predmet i problem istraživanja i iz njih postavio istraživačke hipoteze sa akcentom na cilj i očekivane rezultate. Zatim, kandidat je napravio pregled računovodstvene regulative, zakonske i profesionalne, kojom je uređena oblast rezervisanja. Kandidat je sproveo istraživanje, i predstavio ih u disertaciji na pregledan i sistematičan način. Rezervisanja su obrađena po vrstama, a struktura delova je uniformna, što čitaocu olakšava čitanje i kretanje po radu. Na kraju, kao rezultat celokupnog višegodišnjeg rada izvedeni su zaključci i date preporuke za određene situacije koje mogu nastati ili koje postoje, a nejasne su. Smatramo da je kandidat ostvario postavljene ciljeve na početku rada.

Na osnovu ukupne ocene disertacije, predlažemo Veću Departmana za posle diplomске studije i međunarodnu saradnju i Senatu Univerziteta Singidunum da prihvati doktorsku

disertaciju kandidata Danke Stefanović, MSc pod naslovom „Politika rezervisanja u savremenim uslovima poslovanja” i odobri njenu javnu odbranu.

POTPISI ČLANOVA KOMISIJE

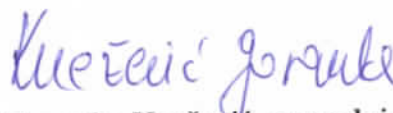
**Prof. dr Zoran Petrović, redovni profesor
Univerzitet Singidunum,**

Mentor

**Prof. dr Radojko Lukić, redovni profesor
Ekonomski fakultet u Beogradu,**

Član komisije

**Prof. dr Goranka Knežević, vanredni profesor
Univerzitet Singidunum,**

Predsednik komisije